MECANISMELE DE GARANTARE A DREPTURILOR ŞI LIBERTĂŢILOR FUNDAMENTALE ÎN CONTEXTUL UNEI SOCIETĂŢI DESCHISE

MECHANISMS FOR GUARANTEING FUNDAMENTAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE CONTEXT OF AN OPEN SOCIETY

VASILIU Liuba,
doctorandă, USM

CZU: [342.72/.73 + 341.231.14]:316.3

Summary

In this article, in the light of open society, the mechanisms for guaranteeing fundamental rights and freedoms in the context of contemporaneity have been studied. It has also been tried to identify the fundamental principles that underlie an open society, so that man remains the supreme value, protected by and by law.

Keywords: *open society, fundamental rights and freedoms, regulatory framework, justice, law.*

Actualitate

Societatea ideală şi acceptiunile ei în cadrul istoriei omenirii, a luat diferite forme, în dependenţă perioadă istorică şi reevaluaarea pe care o face. La rândul său, conteporanietatea abordează societatea ideală ca pe o soietate deschisă, care se caracterizează ca fiind o epocă a drepurilor omului, fapt ce motivează scrierea acestui articol. Astfel încât a stabili măsura în care sunt respectate drepturile omului şi care este nivelul perceperii şi realizării dreptăţii este necesară şi se cere de la sine.

Tot atât de veche ca şi omenirea, reflecţia asupra societăţii ideale ocupă un loc preponderent în cadrul gândirii contemporane, şi devine tot mai actuală şi dezbătută temă în ultimii ani. Această resuscitare a interesului se explică prin renaşterea şi reînnoirea interogaţiilor ce vizează drepturile omului la general şi statul de drept la particular.

Elucidarea ideii de societate ideală[1], concepută în termenii ei actuali şi formularea principiilor care o constituie, implică o întoarcere la teoriile clasice şi la dezbaterile pe care acestea nu au încetat să la suscite.

Unanim recunoscut, la fundamentul societăţii ideale sau în termenii actuali, societăţii deschise se află dreptatea, aceasta fiind cea dintâi virtute a instituţiilor sociale, precum adevărul este cea dintâi virtute a sistemelor de gândire.

Oricât de elegantă şi de economică ar fi o teorie, ea trebuie respinsă sau revizuită, dacă nu este adevărată; în mod asemănător, indiferent de cât de eficiente şi de bine aşezate ar fi legile şi instituţiile, trebuie reformate sau abolite dacă sunt

nedrepte, ele fiind cele dintâi virtuţi ale activităţilor umane, adevărul şi dreptatea nu pot face obiectul vreunui compromis.

Întrebarea „pe ce se fundamentează socitatea deschisă? ” a devenit una dintre cele mai abordate întrebări de către parcticienii dreptului şi filosofii politici contemporani.

Proiectul identificării şi specificării principiilor societăţii ideale, a condiţiilor normative fundamentale pe care trebuie să le satisfacă o societate deschisă, perfectă sau pe deplin dreaptă, a devenit, practic, proiectul dominant din cadrul normativ internaţional.

Ideea că societatea şi cultura sunt coexistente înseamnă că prin cultură înţelegem tot ceea ce omul adaugă naturii, adică societatea. Prin activităţile sale, prin propria sa transformare dintr-o fiinţă naturală într-o fiinţă socială, omul devine şi o fiinţă culturală. Acest lucru înseamnă că omul este fiinţa creatoare de valori, adică de cultură.

În sensul art. 4 Cod Penal al RM principiul umanismului, vom remarca faptul că persoana reprezintă valoarea supremă a unei societăţi, acest principiu fiind şi baza unei societăţi deschise, iar întreaga reglementare juridică are menirea să apere, în mod prioritar, drepturile şi libertăţile acesteia. [2] În acest context, contemporanietatea se caracterizează ca o epocă a drepturilor şi libertăţilor omului, o epocă unde omul a devenit un scop în sine şi nu un intrument de realizare a puterii [3], cel puţin asta se încearcă a se raspândi ca drept premisă pe plan internaţional la momentu actual.

Sub aspect socio-politic, contemporanietatea reprezintă o formă deschisă, unde în prim plan este poziţionată cooperarrea statelor în vederea asigurării păcii şi securităţii globale, astfel încât un stat poate prelua de la alt stat politici normative cu scopul de implimentare la nivel naţional, sau poate participa în calitate de membru sau parte semnatară a unui tratat internaţional care vizează cadrul normativ internaţional. Există si excepţii, prin care unele puteri ale lumii încearcă să-şi impună hegemonia, şi aici apare necesitatea de a stabili mecanismele nu doar necesare dar şi funcţionale pentru garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, or în caz contrar securitatea umană va fi pusă în pericol.

Cu privire la conţinutul mecanismului de garantare a drepturilor şi libertăţilor fundamentale vom porni de la o premisă pe cât de elementară, pe atât de clară. La nivel de industrie, un mecanism are menirea de a pune în funcţiune o maşinărie, iar în domeniul dreptului şi al justiţiei, un mecanism reprezintă un construct juridico-social care are ca drept funcţie nu doar asigurarea dar şi garantarea libertăţilor fundamentale şi a legilor statului. Persoana obţine un scut în ceea ce priveşte drepturile şi libertăţile sale , prin simplul act al naşterii. În jurisprudenţa Ct EDO avem o mulţime de hotărâri prin care se recunoaşte încălcarea unui drept sau libertăţi fundamentale, care aparent sunt garantate de către Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi protocoalele adiţionale. [4] Acest lucru se întâmplă din cauza erorii comise la nivel de percepere dintre ceea ce este realizat şi aplicat şi ceea

ce pare a fi garantat. Această discrepanţă dintre teorie şi practică demonstrând că ceva nu funcţionează, or în cadrul unei societăţi deschise, toţi cooperează şi lucrează asupra mecanismelor de garantare a drepturilor şi libertăţilor, însă omit sau evită să le aplice.

Apare necesitatea de a fi identificate valorile suficiente şi necesare societăţii deschise, care ar asigura calitatea teoriei şi practicii la acelaş nivel, altfel spus, identificarea mecanismelor societăţii deschise ce ar garanta drepturile şi libertăţile fundamentale. În contextul filosofiei dreptului, aceste mecanisme sunt clare şi evidente, conţinându-se în valorile dreptate şi adevăr, care nemijlocit asigură justiţia şi echitatea în cadrul unui stat de drept.

Dacă aceste valori sunt evidente, atunci de ce omul ca element al societăţii şi ca fiinţă socială, nu asigură dreptatea în cadrul comunităţii din care face parte? Filosoful Aristotel vine cu răspunsul că omul foloseşte virtutea şi inteligenţa în scopuri nefireşti. [5]

Pentru oameni, fiinţe raţionale, este firesc să facă dreptate, deoarece simţul justiţiei şi al bunătăţii este înnăscut, iar omul este bun de la natură. [6]

O abordare raţionalistă asupra ideii de dreptate, este înaintată de Imm. Kant care susţine că a acţiona în conformitate cu dreptatea înseamnă a respecta datoria. [7] Se instituie ideea de dreptate pe principii morale, conform cărora a acţiona just presupune că maxima voinţei tale, serveşte drept lege universală.

Mecanismele de garantare a drepturilor şi libertăţilor ar trebui să conţină politici normative cu privire la aplicarea corectă, echitabilă, echidistantă şi dreaptă a legii, în scopul realizării justiţiei încă de la faza incipientă în vederea stabilirii şi înlăturării carenţelor şi erorilor de fapt şi de drept. Iar elaborarea unor ghiduri practice pentru instanţele de judecată naţionale şi sistemul de drept la general, ar ajuta la consolidarea statului democratic, or cu cât mai multe cauze pierdute la CtEDO, cu atât se demonstrează ineficienţa legilor democratice.

Aplicarea principiilor fundamentale în mod consecvent şi asumat, va crea un mecansim ce va garanta funcţionalitatea statului democratic în schimbul celui sclavagist, aşa precum se ştie din antichitate, iar la progresul tehnico-ştiinţific pe care-l avem în prezent, ar fi nu doar păcat dar şi inuman să nu utilizăm resursele digitale în scopul garantării şi asigurării libertăţilor fundamentale.

Societatea deschisă presupune o uniformizare a legilor la nivel mondial, astfel creându-se un cadru normativ uniform cu scopul de a asigura drepturile şi libertăţile omului indiferent de naţionalitate, religie sau apartenenţă socială. Instrumentul de realizare a acestui scop se conţine în forma de guvernare a fiecărui stat, şi după cum ştim, încă din antichitate , democraţia a fost identificată şi consacrată ca cea mai bună forma de guvernare într-un stat, care merge spre progres şi respectiv la eliberarea omului de lanţurile societăţii închise, sau totalitare . Un moment care trebuie remarcat , o condiţie necesară pentru ca o societate sa evolueze de la totalitarism, anarhie, sau oligarhie la democraţie; de la societate închisă la societate deschisă, trebuie ca pârghiile puterii precum şi mecanismele de realizare şi exercitare să fie

deţinute de către un popor care-şi cunoaşte chintesenţa şi importanţa macrosocială, altfel spus creator de cultură, de către un popor cu morala înaltă poate crea o societate progresista, în caz contrar aceasta va intra în declin.

Este recunoscut că cea mai bună formă de guvernare este democraţia, drept argument reprezentativ pentru RM serveşte actul suprem de constituire - Constituţia, datorită căreia puterea în stat se realizează conform principiilor democraţiei, suveranitatea naţională aparţinând poporului care o exercită în mod direct şi prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituţie.[8]

Cu privire la drepturile şi libertăţile fundamentale, Constituţia RM la art 4, al.(1) prevede, că dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile omului se interpretează şi se aplică în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte [9]. Însă mare ne este mirarea atunci când democraţia devine mai totalitară decât o societate închisă prin definiţie, asta datorându-se faptului că democraţia ca formă de guvernământ, preia mecanismele puterii totalitare şi oligarhice. Paradoxal dar ajungem ca însăşi democraţia să nu funcţioneze. Pentru a nu se ajunge la o democraţie totalitară, susţin elaborarea unui cadru normativ şi sistem de drept , pornind de la microsocial, dinspre interesele individului spre cele ale statului, şi nu invers, deoarece o astfel de formulă va pune în mişcare mecansimul de garantare a drepturilor si libertătilor fundamentale, care se fundamentează pe dreptate şi adevăr.

Nu putem omite conceptul societăţii deschise, descris de către cercetătorul şi filosoful austriac K. Popper [10] , care identifică vectorii de progres a unei societăţi deschise precum : individualismul, unde indivizii sunt mai importanţi decât grupul sau statul din care fac parte. Egalitarismul, prin care se pune egalitatea tuturor în faţa legii, aceasta excluzând orice gen de discriminare. Protecţionismul, conform căruia statul devine protectorul cetăţenilor săi, abuzurile fiind înlăturate de la rădăcină. Şi nu în ultimul rând, un alt aspect al societăţii deschise este conţinut de principiul contractualismului, principiu conform căruia între individ şi stat trebuie să funcţioneze o înţelegere prin care-ţi garantează drepturile în mod reciproc, ambele părţi aflându-se în interdependenţă.

De fapt aceste principii au fost abordate din antichitate, de către filosofi precum Platon, Aristotel [11], care au delimitat imaginea cu privire la statul ideal până şi după ei. Pe urmele marilor filosofi, cu noi paradigme vin utopişti precum Th. Morus [12], contractualişti ca J.J. Rousseasu [13], şi chiar totalitarişti ca Th. Hobbes, conform căruia contractul social nu reprezintă nimic mai mult decât puterea şi suveranitatea concentrată de către stat, cetăţeanul fiind cel supus în formula dată. [14]

Concluzii

În această ordine de idei, o societate deschisă presupune justeţea lucrurilor, chiar dacă aceasta este văzută ca una greu de dobândit, însă lupta şi eforturi-

le depuse la crearea acesteia, vor fi argumentele contemporanietăţii la garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, chiar dacă aceste mecanisme nu sunt deloc noi.

Referinţe bibliografice:

1. Platon. Republica. Bucureşti: Antet, 2010.
2. Codul Penal al Republicii Moldova, nr.985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 72-74 din 14.04.2009 art. 4
3. Miroiu, A. Introducere în filosofie politica. Iaşi: Polirom, 2009.
4. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Adoptată şi proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluţia 217 A (III) din 10 decembrie 1948. În: *Tratate Internaţionale,* nr. 1 art. 12, la 30.12.1998.
5. Aristotel. Etica Nicomahică. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1988.
6. Rawls, J. O teorie a dreptăţii. Iaşi: Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", 2012.
7. Imm. Kant Critica raţiunii practice. Întemeierea metafizicii moravurilor. Bucureşti: Univers Enciclopedic Gold, 2010
8. Constituţia Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.1 din 12.08.1994. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.78 din 29.03.2016, art. nr.2
9. Constituţia Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr.1 din 12.08.1994. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.78 din 29.03.2016, art. nr.4
10. Popper, K. Societatea deschisă şi duşmanii ei. Bucureşti : Humanitas, 2017.
11. Aristotel. Politica. Bcureşti: Paideia, 2001.
12. Morus, Th. Utopia. Editura**:** Ştiinţifică şi Enciclopedică**,** 1958
13. Rousseau, J. J. Contractul social. Bucureşti: Editura ştiinţifică, 1957.
14. Hobbes, Th. Despre om şi societate. Bucureşti: ALL, 2011.